

Danmarks råstofproduktion i 1974 - opgjort ud fra Råstoflovens retningslinier

Erik Heller

Heller, Erik: Danmarks råstofproduktion i 1974 – opgjort ud fra Råstoflovens retningslinier. *Danm. geol. Unders., Årbog 1975*, pp. 133–137. København, 3. september 1976.

Ud fra de lovpligtige indberetningsskemaer for råstofindvinding (lov nr. 285 af 7. juni 1972, Råstofloven) er tilvejebragt en opgørelse over Danmarks råstofproduktion i 1974, omfattende sand/grus/sten, kvarts-sand, ler, kiselgur, tørv, kalk/kridt, flint, skifer og granit.

Råstofloven – lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet – giver myndighederne indseende med udnyttelsen af landets råstoffer og samtidig et grundlag for en samordning af de forskellige myndigheders behandling af spørgsmål vedrørende råstofindvinding. Udnyttelsen af råstofforekomster skal således finde sted efter en samlet vurdering af foreliggende samfundsmæssige hensyn.

Ifølge Råstofloven skal enhver aktuel råstofindvinding på landområdet anmeldes og godkendes af amtskommunen, mens etablering af nye indvindingssteder kræver tilladelse af samme instans.

I forbindelse med anmeldelses-sager og tilladelses-sager, henholdsvis § 5-sager og § 4-sager i Råstofloven, har myndighederne mulighed for at fastsætte forskellige vilkår for gravningen. Som standardmæssige betingelser kan nævnes den i loven fastsatte udnyttelsesfrist på 10 år og pålæggelse af vilkår om arealernes tilstand og udseende efter endt udnyttelse, samt at der årligt indberettes til Danmarks Geologiske Undersøgelse (DGU) om art og mængde af de forekomster, der indvindes. Hermed er der skabt mulighed for i løbet af nogle år at opstille forholdsvis sikre årlige produktionsopgørelser.

Tidligere publicerede opgørelser over forbruget af geologiske råstoffer, f.eks. grus, sand, ler, kalk og kridt, således som de findes i Forureningsrådets publikation nr. 19 (Råstofindvinding, bygge- og anlægsvirksomhed, København 1971), og Dansk Ingeniør Forenings grus-ressourceudvalgs betænkning (Betænkning vedrørende Danmarks ressourcer af mineralske råstoffer til bygge- og anlægsvirksomhed, København 1972) bygger på mere eller mindre løse skøn og må derfor tages med store forbehold.

I Danmarks Statistiks publikationer findes bl.a. opgørelser over industriens salg af egne produkter fordelt efter mængde og værdi; men oplysningerne er behæftet med flere mangler, set fra et råstofmæssigt synspunkt. Eksempelvis kan nævnes, at produktionen af kalk og kridt samt ler ikke omfatter alle industriprodukter, og at produktionsmængder for f.eks. granit, fuldstændigt mangler. Den samlede produktion af sten, grus og sand vil altid være vanskelig at opgøre på grund af det store antal forskelligartede produktionsvirksomheder. En stor del af produktionen sker i mindre grusgrave, der ikke indgår i Danmarks Statistiks opgørelser, hvor kun virksomheder medtages, der regelmæssig beskæftiger 6 ansatte og derover.

Efter Råstoflovens ikrafttræden har DGU, efter aftale med amtskommunerne, modtaget dels fotokopier af alle tilladelser til råstofindvinding, der er meddelt i medfør af Råstoflovens § 4, og dels kopier af afgørelser angående igangværende grave efter § 5. Materialet er nødvendigt for instituttet i forbindelse med indberetningssystemet.

Virksomhedernes meddelelse om den årlige produktion sker på standardindberetningsskemaer. Hvis indberetningspligten opfyldes, og skemaerne udfyldes korrekt, fås ikke blot oplysninger om det årlige forbrug af de enkelte råstoffer, men også oplysninger om materialernes anvendelse til forskellige formål, herunder hvor store mængder, der eksporteres. Med hensyn til graveforholdene skal virksomhederne give oplysninger om overjordens mægtighed, gravedybde, om gravning finder sted under vand, om vandspejlets beliggenhed samt om der sker sænkning af grundvandspejlet.

Ud fra indberetningsskemaerne er det muligt at foretage en opgørelse over mængden af opgravede råstoffer i 1974. Bearbejdelsen af materialet, der er afsluttet den 31/12 1975, omfatter de enkelte amtskommuner med samtidig opdeling af produktionen for de forskellige råstofftyper. Tabel 1. Registreringen af gravetilladelser og godkendelser sker på en sådan måde, at beregning af råstofproduktionen for de enkelte kommuner, ligeledes opdelt efter råstofftyper, er mulig; en sådan beregning sker sideløbende med amtskommune-opgørelserne.

Opstillingen over produktionsmængden er baseret på de ca. 1800 tilladelser og godkendelser, der er behandlet af amtskommunerne.

Indsamlingen af det til råstofstatistikken nødvendige materiale krævede udsendelse af ca. 2.500 spørgeskemaer, idet enkelte virksomheder fik påkrav indtil 3 gange. Ved tidsfristens udløb manglede ca. 100 besvarelser, hvorom amtskommunerne blev orienteret. Ifølge loven kan der ved manglende indberetning indgives politianmeldelse, med bøde som følge.

Af indberetningsskemaerne fremgår endvidere, at der i 1974 fra Sønderjyllands amtskommune var en eksport til Vest-Tyskland på ca. 430.000 m³ sand og grus, fra 20 registrerede grusgrave. Eksportmængden afviger fra de

til toldvæsnet givne oplysninger, der for 1974 udgjorde ca. 1.320.000 m³ grusmateriale, hvoraf ca. 740.000 m³ udførtes over landegrænsen.

Eksporten over landegrænsen må formodes fortrinsvis at omfatte materiale fra Sønderjyllands amtskommune, da transportudgifterne ellers må virke for kraftigt ind på salgspriserne. Uoverensstemmelsen mellem de angivne eksportmængder kan skyldes, at eksport er sket fra arealer, hvor de tilhørende anmeldelsessager på det tidspunkt hvor oplysningerne blev indsamlet, endnu ikke var færdigbehandlet af amtskommunen.

De i tabel 1 anførte mængder må for landet som helhed formodes at være mindre end de faktiske produktionstal, idet ikke alle amtskommuner har færdigbehandlet de indkomne ansøgninger og anmeldelser. En rundspørge til amtskommunerne d. 31-8-1975 angående antallet af sager gav som resultat, at der tilsammen var indgået ca. 740 ansøgninger (§ 4-sager) og ca. 2690 anmeldelser (§ 5-sager). På samme tidspunkt var der ved DGU registreret 438 § 4-sager og 870 § 5-sager, mens der på skæringsdagen for 1974-produktionen d. 31-12-1975, var registreret henholdsvis 516 § 4-sager og 1290 § 5-sager. Tabel 2.

Efterhånden som amtskommunernes behandling af anmeldelses-sager afsluttes, således at kun ansøgninger om etablering af nye grave resterer, vil produktionsregistreringens betydning forøges. Opgørelserne vil kunne benyttes til vurdering af det fremtidige behov for råstoffer, hvilket sammen med oplysningerne fra den forestående råstofkortlægning vil danne udgangspunkt for planlægning af udnyttelsen af landets råstofressourcer, såvel for de berørte erhverv, som for den offentlige sektor.

English summary

The Act on Exploitation of Geological Raw Materials, Act No. 285 of June 7. 1972, covering raw materials such as stone, gravel and other geological deposits on land and in the territorial sea. The Act enables the planning authorities to control the exploitation of Denmark's raw materials, and it provides the means for a nation-wide coordination of the administration of the licencing of permissions to exploit the geological raw materials. The Act is on land administered by the counties.

An annual survey of the consumption will be available in the future, based on the reports which under the Act are to be submitted to the Geological Survey of Denmark by all persons and companies undertaking the exploitation of raw materials.

A survey of the annual consumption for 1974 of the individual raw materials in the different counties is reported in table 1. A specification of the annual consumption in the different municipalities has been calculated but is not presented here. The total annual consumption is greater than indicated in table 1, because not all pits and quarries are recorded, at this moment.

In table 2 the pits and quarries recorded in the different counties are listed.

Table 1. Mængde af opgravede råstoffer i 1974 beregnet ud fra DGU-spørgeskemaer.

Amt Kode	Amtskommune	Sten-Grus-Sand m ³	Ler m ³	Kalk-Kridt m ³	Moler-Kiselgur m ³	Tørv m ³	Granit-Sandsten m ³	Diverse
015	København	1.812.625	560					
020	Frederiksborg	1.593.007	108.400					
025	Roskilde	2.147.052	10.000	12.111				104.600 m ³ flint
030	Vestsjælland	384.213	35.415					
035	Storstøm	1.458.064	19.240	416.100				10.500 m ³ flint
040	Bornholm	8.672	9.000				160.450 granit	1.000 m ³ skifer
042	Fyn	808.804	34.885					
050	Sønderjylland	3.789.978	156.970			500		
055	Ribe	314.829	20.025					
060	Vejle	2.507.682	21.475		13.160 kiselgur			49.000 m ³ kvartssand
065	Ringkøbing	85.700						
070	Århus	2.193.851	509.639	462.644		2.000		
076	Viborg	393.702	43.400	125.000				
080	Nordjylland	1.590.240	600.460	1.976.000		259.445		
		19.088.419	1.569.469	2.991.855	13.160 kiselgur	261.945	160.450 granit	

Tabel 2.

Antal tilladelser og godkendelser pr. ³¹ / ₁₂ 1975	015 København	020 Frederiksborg	025 Roskilde	030 Vestsjælland	035 Storstrøm	040 Bornholm	042 Fyn	050 Sønderjylland	055 Ribe	060 Vejle	065 Ringkøbing	070 Århus	076 Viborg	080 Nordjylland
<i>§ 4 Råstof</i>														
Sand-Grus-Sten	4	18	6	26	24	4	57	66	34	67	12	29	46	52
Ler		1	1	5			7	15	6	3	1	7	6	3
Kalk-Kridt												1	1	3
Moler-Kiselgur														
Tørv								1					1	4
Granit-Sandsten						3								
Andet						1							1	
Ialt § 4: 516	4	19	7	31	24	8	64	82	40	70	13	37	55	62
Afslag, total: 105		20	3	15			28	3	1	22	1	4	8	
Ophørt, total: 27		3	1	2			5	7	2	4			2	1
<i>§ 5 Råstof</i>														
Sand-Grus-Sten	20	127	71	12	59	16	157	86	17	108	1	120	73	144
Ler	3	38	3	3	4	3	8	25	1	16		8	17	26
Kalk-Kridt		1	1		12					1		4	9	8
Moler-Kiselgur										7			29	
Tørv				1	1		2	2	1			3	2	22
Granit-Sandsten						14								
Andet									1	1				2
Ialt § 5: 1290	23	166	75	16	76	33	167	113	20	133	1	135	130	202
Afslag, total: 169	2	32	2	21		5	31		10	54	1	11		
Ophør, total: 64		5	2		4	5	16	9	4	13	2	3		1
Ialt § 4 og § 5: 1806	27	185	82	47	100	41	231	195	60	203	14	172	185	264